

ר' עובדיה מברטנורא
מכבה ומבעיר. באש שתחת
דוד הסממנין: מכה בפטיש.
הוא גמר מלאכה, שכן אומן
מכה בסדן בגמר מלאכה, ואין
מכה בפטיש חייב אלא בגמר
מלאכה. ומנינא דרישא דמנה
אבות מלאכות ארבעים חסר
אחת, אף על גב דהדר חשיב
להו חדא חדא, אתא לאשמעינן
דאפילו עביד אינש כל מלאכות
שבעולם בשבת אחת, בהעלם
אחת, אי אפשר שיתחייב יותר
מארבעים חטאות, דכולהו
שאר מלאכות תולדות להנך
אבות, ואשתכח דעביד אב
ותולדה דיליה ולא מחייב אלא
חדא: ג כל הכשר להצניע.
שהוא דבר העשוי לצורך
האדם: ומצניעין כמוהו. שיש
בו שעור הראוי להצניעו: אין
חייב אלא המצניעו. אם נעשה
חביב על אדם אחד והצניעו,
חייב על הוצאתו אם הוציאו,
אבל אדם אחר אינו חייב עליו,
דלגביה לאו מלאכה היא:
ד עצה. תבן של מיני קטניות:
כמלוא פי גמל. שיעורו גדול

שש מלאכות אחרונות: הבונה בנין, והסותר בנין;
המכבה אש, והמבעיר; המכה בפטיש לשם
גמר מלאכה, וכל גמר מלאכה בכלל מלאכת "מכה
בפטיש"; המוציא מרשות לרשות כגון שעקר
מרשות היחיד והניח ברשות הרבים או להיפך. הרי
אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת⁸⁶:

משנה ג

ועוד⁸⁷ כלל אחר אמרו מלבד ה"כלל גדול"
שבתחילת הפרק: כל חפץ הפשר - הראוי להצניע
- לשמור אותו, ומצניעין בשיעור כמוהו - שבני
אדם מחשיבים שיעור זה, והוציאו בשבת בשוגג
- חיב עליו חטאת אף אם המוציאו עשיר ואינו
חשוב בעיניו⁸⁸. וכל חפץ שאינו פשר להצניע או
שהחפץ ראוי, אולם - ואין מצניעין שיעור כמוהו
ורק אחד החשיבו והצניעו, והוציאו בשבת בשוגג
- אינו חיב אלא זה המצניעו⁸⁹:

משנה ד

המוציא תבן של תבואה, שיעורו לחיוב הוא
כמלא פי פרה שהואיל והתבן הוא מאכל פרה,
הולכים אחר שיעורה להוצאת שבת. המוציא עצה -
תבן של מיני קטניות, שיעורו כמלא פי גמל הגדול

ביאורים והרחבות

86. גרסינן בגמרא (עה, ב): "אלו" - לאפוקי מדרבי אליעזר, דמחייב על תולדה במקום אב.
"חסר אחת" - לאפוקי מדרבי יהודה, דתניא: רבי יהודה מוסיף את השובט (המיישר את חוטי
השתי) והמדקדק (המיישר את חוטי הערב), אמרו לו: שובט הרי הוא בכלל מיסך, מדקדק הרי
הוא בכלל אורג.

87. הקדמה: מכאן ואילך דנה המשנה בפרטי אבות המלאכות שנשנו לעיל. תחילה דנה
המשנה בדיני הוצאה שבה סיימה במשנה הקודמת. ממשנתנו ואילך דנים בקביעת השיעור
לכל מיני דברים לענין החיוב בהוצאתם מרשות לרשות.

88. גרסינן בגמרא (עה, ב): אמר רבי יוסי בר חנינא: האי (משנתנו) דלא כרבי שמעון, דאי כרבי
שמעון האמר (לקמן, ה, א) "לא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן" (לכן לשיטת רבי
שמעון מי שהדבר אינו חשוב בעיניו, אף אם יש בו כשיעור הנזכר במשנה - אינו חייב על הוצאתו).

89. גרסינן בגמרא (עו, א): אמר רבי אלעזר: הא דלא כרבי שמעון בן אלעזר, דתניא: כלל
אמר רבי שמעון בן אלעזר: כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו,
ובא אחר והוציאו - נתחייב זה (המוציא) במחשבה של זה (המצניע), שלא כדברי משנתנו שחייבה
רק את המצניע עצמו).

ממלוא פי פרה. המוציא **עֵמִיר** - קש של שיבולים, שיעורו **כְּמֵלֵא פִי טָלָה**. המוציא **עֲשָׂבִים**, שיעורם **כְּמֵלֵא פִי גְדִי**. **עָלִי שׁוּם וְעָלִי בְצָלִים**, אם הם **לְחִים** וראויים למאכל אדם - שיעורם **כְּגֵרוּגְרָת** - תאנה יבשה, 19.2 סמ"ק, אם הם **יְבֵשִׁים** - **כְּמֵלֵא פִי גְדִי**.

וְאִין מְצַטְרְפִין החומרים השונים **זֶה עִם זֶה** לשיעור שלם, כגון שהוציא תבן פחות ממלוא פי פרה, והשלים בעצה, פטור, **מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שָׁוּוּ בְּשִׁיעוּרֵיהֶן**.

הַמוּצִיא בַשַּׁבֵּת אוֹכְלִין - מאכלי אדם **כְּגֵרוּגְרָת** - כשיעור 19.2 סמ"ק - **חָיִב חֲטָאת**, ו**מְצַטְרְפִין** כל המאכלים הראויים לאדם **זֶה עִם זֶה** כגון לחם וירק, **מִפְּנֵי שֶׁשָּׁוּוּ בְּשִׁיעוּרֵיהֶן** - כגרוגרת, **חוּץ מִקְלִיפֵיהֶן וְגִרְעֵינֵיהֶן וְעוֹקְצֵיהֶן** - זנב הפרי בו תלוי באלן **וְסוּבָן** - פסולת גסה **וּמוֹרְסָנָן** פסולת דקה, שאינם מצטרפים מפני שאינם מאכל אדם. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**: כל הקליפות אינן מצטרפות, **חוּץ מִקְלִיפֵי עֲדָשִׁים** שמצטרפות להשלים לכגרוגרת, מפני **שְׁמֹתַבְּשָׁלוֹת עִמָּהֶן** - עם העדשים:

פרק שמיני

המשך שיעורי הוצאה

משנה א

הַמוּצִיא יֵין חי (שאינו מזוג) מרשות לרשות, שיעורו להתחייב עליו **כְּדִי מְזִיגַת הַפּוֹס** של ברכת המזון,

שהוא רובע רביעית יין חי, כדי שימוגנו לחשבון על חד של יין תלתא ממים ויעמוד על רביעית

ביאורים והרחבות

90. בגמרא (עו, א) למדין: אין מצטרפין לחומר שבהן, אבל מצטרפין לקל שבהן. כלומר, עצה אינה מצטרפת עם התבן להשלים למלא פי פרה, ששיעור התבן קטן יותר משיעור העצה, אבל תבן מצטרף עם העצה להשלים למלא פי גמל, ששיעור העצה גדול יותר, וודאי שתבן ששיעורו קטן משלים לשיעור גדול יותר.

ר' עובדיה מברטנורא

ממלוא פי פרה, וכמלוא פי פרה לא מחייב בעצה, דהא לא חזיא לפרה: עמיר. קשין של שבלין: פי טלה. נפיש מפי גדי, הלכך עמיר דלא חזי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דאיכא מלא פי טלה, אבל עשבים הואיל וחזי לגדי ולטלה מחייב אפילו כמלוא פי גדי: לחין. הראוין לאדם: כגרוגרת. דזה שיעור לכל מאכל אדם בשבת, אבל כמלא פי גדי לא, דלחים לא חזו לגדי: ומצטרפין. כל אוכלי אדם זה עם זה: חוץ מקליפיהן. שאינן אוכל ואין משלימין השיעור: ועוקציהן. זנב הפרי דהוא עץ בעלמא: וסובן. קליפת החטים הנושרת מחמת הכתישה: ומוורסנן. הנשאר בנפה. ורמב"ם פירש איפכא דמורסן הוא עבה וגרוע מסובין: חוץ מקליפי עדשים. [שמצטרפין]: שהן מתבשלות עמהן. לאפוקי הקליפות החיצונות שהן נושרות כשעושה מהם גורן. וקליפי הפולין בזמן שהן לחים ומתבשלין עם קליפתן, לרבי יהודה מצטרפין עם האוכלין לשיעור גרוגרת, אבל יבשים לא שאינן נאכלין בקליפתן לפי שהן נראין כזבובין בקערה. ואין הלכה כר' יהודה: **ח א המוציא [יין] כדי מזיגת הכוס**. של ברכת המזון,

ר' עובדיה מברטנורא הלוג שהוא שיעור כוס של ברכה: כדי גמיעה. מה שאדם בולע בבת אחת, וחלב בהמה טמאה דלא חזי לשתיה שיעורו כדי לכחול עין אחת: על הכתית. מכה שעל גבי הסוסים והחמורים מחמת המשאוי. ומצאתי כתוב ששחין היוצא בעור הברש, כשמגיע להתבשל הוא עושה ראש למעלה וקריו פי כתית. ואע"פ שהדבש עיקרו לאכילה, כיון שרפואתו מצויה, והוא משהו, אזלינן בתר שיעורא זוטרא לחומרא: אבר קטן. של תינוק בן יומו והוא אצבע קטנה שברגל: לשוף. לשפסף ולמחות בהן: קילור. שנותנין על העין: ושאר כל המשקין. שאין עושין מהם רפואה: שופכין. מים סרוחין, וחזו לגבל בהן את הטיט: כולן ברביעית. אף היין והחלב והדבש, דלא נאמרו שעורין במשנה אלא למצניעיהן, אבל שאר כל אדם אין חייבין אלא ברביעית. וסבירא ליה לר' שמעון דמצניע עצמו בעי שיעורא זוטא, ובבביר מהאי שיעורא לא מחייב דלית ליה לר' שמעון כל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו שיתחייב עליו מצניעו בכל שהוא, ואין הלכה כר"ש:

שכשימזגנו בשלשה חלקים מים יהיה סך הכל רביעית הלוג יין מזוג, נמצא ששיעור הוצאת יין הוא רבע של רביעית הלוג (1/16 הלוג). המוציא **חֶלֶב** של בהמה טהורה, שיעורו **כְּדֵי גְמִיעָה** - כמות שאדם בינוני בולע בבת אחת⁹¹. המוציא **דְּבִשׁ** - שיעורו **כְּדֵי לְתַן** אותו **עַל הַכֶּתִית** - על הפצע. המוציא **שֶׁמֶן** - שיעורו **כְּדֵי לְסוּף** בו **אֶבֶר קָטָן** של תינוק בן יומו, והוא האצבע הקטנה שברגל (רמב"ם), ויש מפרשים, אחד מפרקי האצבע הקטנה (רש"י). המוציא **מִים** - שיעורם **כְּדֵי לְשׁוּף** - למחות **בָּהֶם אֶת הַקִּילוֹר** - משחה לעין⁹². **וְשָׂאֵר כָּל הַמְּשָׁקִין** העומדים לשתיה, שיעורן **כְּרְבִיעִית** הלוג. **וְכָל הַשּׁוֹפְכִין** - מים שאינם ראויים לשתיה, אף הם שיעורם **כְּרְבִיעִית** הלוג. **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כְּלֵן** - כל המשקים, אף יין וחלב, דבש וכו', שיעורן **כְּרְבִיעִית** הלוג, **וְלֹא אָמְרוּ כָּל הַשְּׂעוּרִין הֶלְלוּ** שהם פחות מרביעית **אֶלָּא לְמַצְנִיעֵיהֶן** - לאנשים המצניעים את המשקים אף במשנה אלא למצניעיהן, אבל שאר כל אדם אין חייבין אלא ברביעית. וסבירא ליה לר' שמעון דמצניע עצמו בעי שיעורא זוטא, ובבביר מהאי שיעורא לא מחייב דלית ליה לר' שמעון כל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו שיתחייב עליו מצניעו בכל שהוא, ואין הלכה כר"ש:

ביאורים והרחבות

91. גרסינן בגמרא (עו, א): איבעיא להו, "כדי גמיאה" או "כדי גמיעה"? אמר רב נחמן בר יצחק: "הגמיאיני נא מעט מים מכדך" (בראשית כד, יז).
92. גרסינן בגמרא (עו, א): אמר אביי: מכדי כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא (דבר ששימושו האחד מצוי ושימושו האחר אינו מצוי) - אזול רבנן בתר דשכיחא לקולא. שכיחא ושכיחא - אזול רבנן בתר דשכיחא לחומרא. יין, שתייתו שכיחא, רפואתו לא שכיחא (יין - שתייתו מצויה ורפואתו אינה מצויה) - אזול רבנן בתר שתייתו דשכיחא לקולא. חלב, אכילתו שכיחא רפואתו לא שכיחא - אזול רבנן בתר אכילתו לקולא. דבש, אכילתו שכיחא רפואתו לא שכיחא - אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא. אלא מים, מכדי שתייתו שכיחא רפואתו לא שכיחא, מאי טעמא אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא? אמר אביי: בגלילא שנו (שהם עניים ומקפידין בדבר מועט, וחסין על היין והחלב לשוף קילור, ואין שפין אלא במים, לכן רפואתו נמי שכיחא, ובעינן למיזל לחומרא). רבא אמר: אפילו תימא בשאר מקומות, כדשמואל, דאמר שמואל: כל שקייני מסו ומטללי (כל המשקים ששמים על העינים מרפאים, אבל מחשיכים הם את העין), לבר ממיא דמסו ולא מטללי (חוץ מן המים שמרפאים ואינם מחשיכים).

בכמויות מועטות, אך שאר כל אדם אינם חייבים אלא אם הוציאו מהם רביעית הלוג⁹³:

משנה ב

הַמוֹצִיא חֶבֶל מרשות לרשות בשבת, שיעורו **כִּדֵּי לַעֲשׂוֹת אֶזְנֵי לְקוּפָה** - סל גדול, כדי לאוחזו בו. המוציא **גָּמִי** - שיעורו **כִּדֵּי לַעֲשׂוֹת תְּלָאֵי** - בית אחיזה **לְנֶפֶשׁ וְלִכְבֶּרֶה** ושיעור זה קטן משיעור אוזן לקופה. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**: שיעור הגמי הוא **כִּדֵּי לְטוֹל מִמֶּנּוּ מִדַּת מִנְעַל לְקַטֵּן** היינו המידה שלוקחים מקטן, כדי להראות לסנדלר את מידת הנעל שהוא צריך, ושיעורו קטן מתלאי.

המוציא **נֶר** - שיעורו **כִּדֵּי לְכַתּוֹב עָלָיו קֶשֶׁר מוֹכְסִין** - קלף שהמוכס כתב עליו שתי אותיות גדולות, לראיה שכבר שילם את המכס. **וְהַמוֹצִיא קֶשֶׁר מוֹכְסִין** עצמו - **חַיֵּב**.

המוציא **נֶר מְחוּק** שאינו ראוי לכתיבה, שיעורו גדול יותר מקשר מוכסין - **כִּדֵּי לְכָרוֹץ עַל פֵּי צְלוּחִית קְטַנָּה שֶׁל פְּלִיטוֹן** - מין בושם:

משנה ג

המוציא **עוֹר** של בהמה שלא עובד לקלף ואינו ראוי לכתיבה, שיעורו **כִּדֵּי לַעֲשׂוֹת קְמִיעַ** - לכסות בו קמיע.

המוציא **קֶלֶף** - שיעורו **כִּדֵּי לְכַתּוֹב עָלָיו פְּרָשָׁה קְטַנָּה שְׁבַת־פְּלִין, שְׁהִיא "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל"** (דברים ו, ד-ט)⁹⁴.

המוציא **דִּיּוֹ** - שיעורו **כִּדֵּי לְכַתּוֹב שְׁתֵּי אוֹתוֹת**.

המוציא **כָּחוֹל** - שיעורו **כִּדֵּי לְכַחַל עֵין אַחַת** לפי שהצנועות המכסות פניהן מלבד עין אחת כוחלות רק את העין הגלויה:

ביאורים והרחבות

93. רבי שמעון חולק על המשנה בפרק הקודם (י, א): "כל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו, אינו חייב עליו אלא המצניעו" (אפילו בכל שהוא), והוא סובר שאף המצניע דבר אינו חייב על הוצאתו אלא אם כן יש בו שיעור מסוים, שאמנם קטן מהשיעור שכל אדם חייב עליו (אך אינו 'כל שהוא').

94. במשנה שבירושלמי נוסף כאן קטע במשנה: "דוכסוסטוס כדי לכתוב מזוזה". פירוש: העור